JV/MRL 18.5.2021

Valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto
kaisa.iso-sipila@eduskunta.fi

Varsinais-Suomen liiton asiantuntijalausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnan liikennejaostolle valtioneuvoston selonteosta valtakunnallisesta liikennejärjestelmäsuunnitelmasta vuosille 2021–2032.

Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman vision mukaan vuonna 2050 Suomen liikennejärjestelmä toimii ympäristöllisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästi ja takaa riittävän saavutettavuuden ihmisille ja elinkeinoelämälle. Tavoitteet saavutettavuus, kestävyys ja tehokkuus sekä niitä tarkentavat strategiset linjaukset ovat osittain ristiriitaisia keskenään. Erityisesti tehokkuusvaatimus asettaa rajoituksia muiden linjausten edistämiselle. Rajallisten resurssien järkevän kohdentamisen vuoksi on välttämätöntä, että toteutetaan ensisijaisesti tehokkaimpia ja vaikuttavimpia toimenpiteitä. Varsinkin kestävän liikenteen edistämistoimenpiteiden yhteiskunnallisia hyötyjä tulee kuitenkin arvioida laajemmin kuin nykyinen hyöty-kustannusanalyysi mahdollistaa.

Tavoitteiden ja vision saavuttamiseksi vaikuttavimmat toimet tehdään suurilla kaupunkiseuduilla. Kestäviä liikkumismuotoja tulee kehittää monipuolisella keinovalikoimalla erityisesti kaupunkiseuduilla ja kaupunkiseutujen välillä, joilla päästövähennysten aikaansaaminen on väestöpohjan vuoksi kustannustehokasta. Tavoitteeksi tulee ottaa eteläisen Suomen kaupunkiverkoston kytkeminen kiinteäksi kokonaisuudeksi nopeilla tunnin yhteyksillä. Lisäksi elinkeinoelämän kilpailukyvyn kannalta tärkeät maakuntien sisäisten, kansallisten ja kansainvälisten liikenneyhteyksien sujuvuus on turvattava. Näin luodaan edellytykset vahvoille asunto- ja työmarkkinoille, maakuntarajat ylittäville kasvukäytäville, kustannustehokkaalle logistiikalle ja vähäpäästöiselle liikkumiselle. Kasvun ja väestön keskittymisen myötä ilmastomyönteisiä investointeja tulisi painottaa Etelä-Suomeen.

Varsinais-Suomen liitto
PL 273, 20101 Turku
kirjaamo@varsinais-suomi.fi
www.varsinais-suomi.fi

Suunnitelmassa perusväylänpidon rahoitustason korotus ja korjausvelan vähentäminen on positiivista. Nykyisellä hallituskaudella ja julkisen talouden suunnitelman linjauksilla perusväylänpidon rahoitustason nosto tapahtuisi kuitenkin vasta seuraavan hallituskauden aikana, mikä asettaa merkittäviä haasteita mm. lähivuosien tienpidolle rahoituksen vähentyessä nykyisestä. Liikenneverkkojen keskeiset haasteet liittyvät olemassa olevien verkkojen ylläpidon riittävään rahoitukseen, korjausvelan hallintaan. Tieverkko on koko liikennejärjestelmän ydin ja palvelee kaikkia kansalaisia ja pitkälti myös elinkeinoelämän toimijoita. Elinkeinoelämän kuljetusten näkökulmasta myös alemman tieverkon rooli on keskeinen. Rahoitustason korotuksesta huolimatta valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa esitetty rahoitustaso on kokonaisuudessaan riittämätön tavoitteisiin ja kehittämistarpeisiin nähden. Erityisesti kehittämisinvestointien rahoitus on liian vähäinen olemassa oleviin tarpeisiin nähden ja kilpailu tärkeiden hankkeiden kesken on kovaa.

On tärkeää, että valtio jatkossakin huolehtii väyläverkon rahoituksesta ja kunnat katuverkostaan. Yhteisrahoitusmallia tulee soveltaa vain siitä yhdessä sovittaessa. Mallin soveltaminen ei saa missään tilanteessa tarkoittaa kustannusten vyöryttämistä kunnille ja automaatiota, jossa jo nyt liikennejärjestelmän kehittämishankkeista yli puolet ja joukkoliikenteen hankinnoista valtaosan maksavien kuntien kustannusosuudet kasvavat entisestään. Eduskunnan käsittelyssä oleva sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus pienentää merkittävästi kuntien veropohjaa, mikä vaikuttaa olennaisesti kuntien investointikykyyn.

Liikennejärjestelmäsuunnitelmasta on rajattu pois valtakunnallisesti merkittävät rata-hankkeet, joita edistetään tällä hetkellä pääosin hankeyhtiöiden toimesta. Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnittelun tavoitteena on pitkäjänteinen, yli hallituskausien jatkuva ennakoitava toiminta, jonka vuoksi ei ole perusteltua rajata valtakunnan merkittävimpiä raidehankkeita suunnitelman ulkopuolelle. Turku–Helsinki välin Tunnin junan suunnittelu valmistuu rakennusvalmiuteen vuonna 2023, joten investointi tulee huomioida osana valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa.

EU-rahoituksen parempi hyödyntäminen on tärkeä tavoite. EU-rahoitus TEN-T ydinverkon ja solmujen kehittämiseksi tulee hyödyntää suunnitelmallisesti ja täysmääräisesti. Valtakunnallinen koordinointi ja Suomen edun ajaminen EU-tukien haussa on ensiarvoisen tärkeää. Tukien hyödyntäminen edellyttää kansallista pitkäjänteistä suunnitelmallisuutta, koordinaatiota ja riittävää ennkaointia päätöksenteossa. Tästä syystä valtakunnallisesti merkittävät raidehankkeet ovat tärkeitä sisällyttää suunnitelmaan. Väyläviraston laatiman investointiohjelman aikajänne on lyhyehkö suhteessa Euroopan unionin CEF-rahoitukseen.

Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tavoitteena on lisätä pitkäjänteisyyttä Suomen liikennejärjestelmän kehittämiseen. Tavoite on täysin oikea, mutta suunnitelman pitkäjänteisyyttä ja liikennepolitiikan ennakoitavuutta heikentää sen konkretian puute. Valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa tulisi pystyä

PL 273, 20101 Turku
kirjaamo@varsinais-suomi.fi
www.varsinais-suomi.fi

hahmottamaan kokonaiskuva valtakunnallisista tarpeista seuraavalle 12 vuodelle. Muutoksen aikaansaamiseksi suunnitelman tulisi sisältää linjauksia ja vaikuttavuuden perusteella priorisoituja toimenpiteitä.

Valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman toimenpiteitä konkretisoidaan ja suunnitelman vaikuttavuus ratkaistaan Väyläviraston 6–8 vuotisessa investointiohjelmassa. Investointiohjelma tulee jatkossa kytkeä ja valmistella kiinteänä osana valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa. Jo kuluvasta vuodesta alkaen investointiohjelma on pohjana valtion talousarviovalmistelussa, joten se tulee laatia avoimena ja osallistavana prosessina. Investointiohjelman toimenpiteiden vaikutusten arviointi tulee tehdä laaja-alaisena. Investointien vaikutusten arvioinnissa tulee hyödyntää myös epäsuorat vaikutukset, kuten kasvumahdollisuudet, kasautumishyödyt, aluetaloudelliset ja julkistaloudelliset vaikutukset.

Varsinais-Suomen liitto

Janne Virtanen
edunvalvontajohtaja

PL 273, 20101 Turku
kirjaamo@varsinais-suomi.fi
www.varsinais-suomi.fi